

det let indsees, at der i hver enkelt av disse valgomraader maa bli tilbake stemmerester, brøker, som ikke kommer i betragtning. I mange saadanne omraader vil derhos partier eller grupper ikke opnaa noget mandat og deres stemmer derfor falde bort. Forholdsmæssigheten gjør sig jo nemlig kun gjældende inden valgområdet, og de unyttede stemmer kan ikke sankes sammen partivis for det hele land.

Men netop dette sker ved systemet med tillægsmandater. Efter det hvilende grundlovsforslag gjøres vistnok ikke dette helt ut, idet styrkeforholdet mellem partierne beregnes særskilt for by og land, men stemmerne utnyttes dog selvfølgelig i langt høiere grad end ved forholdsvalg i amtskredse og større bykredse. Og gaar man over til at beregne styrkeforholdet for hele landet under ett, gjør man med andre ord hele landet til én valgkreds for tillægsmandater, vil stemmerne utnyttes saa godt som overhodet mulig.

Dette er en aapenbar og betydelig vinding for forholdsmæssighetens princip. Men det er videre utvilksomt, at bevisstheten hos vælgeren om at hans stemme ikke er bortkastet, hvad enten den inden selve kredsen er værdiløs som tilhørende en liten minoritet eller overflødig som tilhørende en overmægtig majoritet, vil øke interessen og valgdeltagelsen, saasnt dette forhold blir vælgeren klart. Ved systemet med tillægsmandater avhjelpes ogsaa den anke som er reist fra kredse, hvor der staar et uforholdsmæssig stort antal vælgere bak hver repræsentant f. eks. Kristiania. Alle stemmer vil faa indflydelse og tælle med til styrkelse av vedkommende parti. Det misforhold som er pekt paa f. eks, mellem vælgere i Kristiania og vælgere i Flekkefjord vil altsaa forsaavidt utjevnes.

Valgapparatet. Et av de vanskeligste problemer ved forholdsvalg efter listesystemet er metodens praktiske gjennomførelse. Ordningerne inden de forskjellige land varierer sterkt og ændringer diskuteres og prøves. Spørsmaal om bundne lister, vælgerens adgang til at stryke eller tilføie navn, fordelingen av pladse mellem partierne og mellom kandidaterne paa den enkelte partiliste, kumulation etc. frembyr store tvil og vanskeligheter.

Det hævdes, og med rette, at systemet enmandskredse med tillægsmandater i det væsentlige er fri for disse vanskeligheter. Stemmegivningen, valgresultatets utregning og kredsmandaternes fordeling er greie, enkle og tilvante handlinger. Endnu enklere blir valget efter systemet med tillægsmandater, idet omvalgene falder bort. Heller ikke utregningen og fordelingen av tillægsmandaterne frembyr vanskeligheter, og den almindelige vælger vil uten større møie kunne kontrollere operationen.

Tilknytningen til det bestaaende og tilvante. Forholdsvalg i amtskredse knytter sig i dobbelt henseende til kjendte bestaaende forhold hos os. Vi har længe anvendt forholdsvalgmetoden ved vore kommunale valg, og amterne er gamle, hævdede administrative og politiske omraader. Enmandskredsene er imidlertid ogsaa kjendte bestaaende omraader og de er i adskillig utstrækning bygget paa administrative inddelinger (fogderierne).

For byernes vedkommende vil derimot et forholdsvalgssystem med flermandskredse by nye, vanskelige og ømtaalige spørsmaal. At beholde flertalsvalg i enmandskredse for de mindre byers vedkommende, som grundlovsforslag A III gjør, har kommissionen ikke fundet heldig. Det vil betegne et brud paa forholdsprincippet, som maa befryktes at føre til uheldige og urigtige resultater. Det vilde heller ikke være nogen løsning, blot en utsættelse med løsningen. Den løsning, som A IV byr med der opstillede sammenslutning av de mindre byer er efter kommissionens mening ikke overalt gjennomført paa den heldigste maate, og det er sikkert nok at en hvilken som helst samling av flere byer om fælles valg vil møte misnøie og motstand. De paa-